

laats, maar
geestelijk
kerkleden,
ambtsdra-
toch in K.
et ook niet,
eenigzins
een ambte-

ollitair in
ogen staat,
idigheid on-
lijk met de
te oplossing

tijd liggen.

lutionairen
chriften te
tegen het
en en dat
n, kerk en
staat, de
e herleving
gste conse-
boek de Re-
les Heeren.
erdwijnend
die heer-

troon als
machtige
ind is de

Fransche
den gang
ord scherp-
aan oot te
zij straden
clerus.

de Schrift:
agers in de
Gods, heb-
naar gewil-
ij voerende

dit woord
naaraan
pronkelijke,
n zij, loten
erfenissen
werden, en
worden zoo
m uit den
erkoren en
angenomen.

gmatiek —
spronkelijk
erfdeel of
a de ambts-
de gemeen-
leen nog te

de wereld-
eere had te
dich te zet-
k — in de
der konin-
van Rome

en knieval,
van Rome:
an Christus

hebben te
dieper ge-
al van ds
n afzetten.

ener „cle-
god — sy-

le van den
roegen dan
meer, doet
zien waar
envoert.

helaas zelfs
ende clerus
g, toen men
enen legde,
steeds meer
reformeerde
Tegen den
tegen den
staat van
ting”, waar-
troon van

God; de dienaar wil worden, absolute heerscher over gansch het leven.

Het tijdperk van Groen en Kuyper was een periode in dien loop der dingen, een episode uit den gang der Revolutie.

Ik noem een vroegere periode, die van de zeventiende eeuw, de eeuw van Lodewijk XIV, die toen gelukkig nog weer een Oranjevorst in Willem III tegenover zich had, zooals die andere absolute vorst Filips II te doen kreeg met Prins Willem I en zijn trouwen helper Marnix van St. Aldegonde.

Egon Friedell zegt in zijn „Kulturgeschichte der Neuzeit“, dat Lodewijk XIV zijn extreem absolutisme oprichtte naar de wijsheid van Descartes rede. Het: de staat ben ik, had toen echter nog maar een frivole beduidenis; latere tijden leerden ons, wat dit werkelijk beteekent. Het was overigens al erg genoeg. Ook zóó was dit absolutisme, dit vorstelijk clericalisme, reeds een ramp voor Europa, een sterke bedreiging voor de kerk des Heeren. Wat Willem III aanstonds doorzag.

De koning is, zegt Friedell, het door God en de rede ingezette middelpunt van het aardsche „Koordinatennet”. Alles had zich naar hem te oriënteren; wie anders dacht dan hij, was staatsverrader en majesteitsschender. Erger nog, als een mensch, die niet methodisch vermag te denken. Eerst is er de koning, dan de staat; uit hem ontwikkelt zich de staat, hij heerscht niet alleen, hij maakt den staat. Hij was werkelijk wat Hobbes zei, dat de staat was: de sterfelijke God.

En zijn instrumenten, waardoor hij zijn heerschappij vestigen wilde, waren: bureaucratie, politie en een staand leger.

Laat ons nu eens denken aan de wijze, waarop de communist zich tot heer der wereld tracht te maken.

De socialist bereidt hem den weg: een socialisatie, een alles omvattende organisatie, een bureaucratie, waaronder wij thans ook allerwege reeds zuchten. Daarna alle macht in handen van een staatspolitie. De communist is overal tevreden, als hij slechts, zooals in Tjecho-Slowakije en in Finland, minister van binnenlandsche zaken is, beheerscher der politie. En dan een rood leger, alle wapens — en welk wapen — in handen van den absoluten heerscher. Die bepaalt wat een mensch denken moet, wat hij lezen mag, wat hij zeggen zal, wat hij zal doen.

En — zegt dan Friedell: „als de politiek dan niets anders is dan de kunst om den tegenstander te bedriegen en te misleiden, en de brutaliteit, om zijn macht zoo lang te misbruiken tot een nog sterkere macht het halt gebiedt, dan is het belachelijk om de handelingen van staatsleden voor een juridisch of ethisch tribunaal te citeeren”.

De nominalistische, subjectivistische wijsbegeerte van Cartesius, die ook in de zeventiende eeuw reeds aan de hogeschool, door Prins Willem I aan Leyden geschonken, werd geleerd en van de predikstoelen werd gevolgd... en dan Lodewijk XIV met zijn absolutisme, maar nog beperkt door de toen nog niet zoo ver gevorderde techniek. De wijsbegeerte van Rousseau en de Encyclopaedisten, even nominalistisch, subjectivistisch, en daarna de Fransche revolutie en Napoleon weer sterker.

De wijsbegeerte van Hegel en daarna van den Barthiaan van thans; en dan de absolute staat eerst van den democratischen socialist en daarna van den nationaal socialist en nu van den communist. Het is één doorlopende lijn, een ijeren consequentie van deze revolutie, dat de mensch, die alleen vrij kan zijn als hij zich wil onderwerpen aan den Christus, den Koning Zijner kerk en den Koning der koningen, die dus Hem subject, onderworpen moest zijn, zich tot onderwerp, tot het fundament, tot den heerscher over heel het leven verheft.

Men zegt dan, dat het volk zal heerschen, volksdemocratie zooals dat thans heet, maar het is de volstrekte heerschappij, de vreeselijke tyrannie van een „clerus”, een kleine groep van menschen, die, sterk saamgebonden door een enkelen als een afgod vereerd mensch, heel het leven overheerscht, het denken en spreken en doen, het eten en drinken, heel het leven zonder iets uitgezonderd. De meest afschuwelijke slavernij. Het teken van het beest uit den afgrond. De antichristelijke macht, die de eeuwen door heendreef naar de absolute macht in kerk en staat, maar thans door de techniek, door bom en radio, in staat is om werkelijk niet een stukje van de wereld, maar heel de wereld te overheerschen.

Wij zien de uitkomst die Groen voorzag en waartegen Kuyper waarschuwde, nu in levende trekken voor ons. De werkelijkheid komt al nader bij. „De staat ben ik”. Het is geen frivole, lichtzinnige uitdrukking meer, het begint nu alom vreeselijke werkelijkheid te worden.

En wij?

Toen Groen zijn waarschuwend woord deed hooren, dag in dag uit, toen hij den steeds meer om zich heen grijpenden clerus met kracht bestreed in kerk en staat, wierp men hem tegen: ha, gij zijt negatief, gij zegt alleen, hoe het niet moet. Waar is uw stelsel? Uw systeem?

Groen antwoordde dan: ik ben reeds voor U zeer nuttig, als ik U waarschuw, en U den afgrond toon, waarheen gij, verlokt door allerlei fata morgana, wordt heengeleid, als verblinden, die niet weet wat U wacht.

Hij vroeg: allereerst bevrijding van den slavenketen. Losmaking van de banden van ongelooft en revolutie. En daarna zullen wij, gehoorzaam wandelend voor de kerk en den staat, en doende recht en gerechtigheid, den zegen Gods mogen vragen voor ons zoo gehavende en bedreigde leven.

Het is waar: ook thans roepen wij tegen den communist en tegen den socialist. Ook thans wordt gezegd: bestudeer Groen en Kuyper; tegen de revolutie het Evangelie.....

Maar onderwijl is het mij soms, alsof ook wij bezig gaan met het kwaad inzonderheid voor de maatschappij weg te organiseren. Ik hoor spreken van de zorg den arbeider een volkomen rechtspositie te geven. En zoo een volkomen rechtspositie voor den boer en den patroon — o, dat mag ik niet meer zeggen, ik moet zeggen: bedrijfsleider, die door de bureaucratie van den staat thans reeds tot in de kleinigheden toe wordt geregeerd; — voor den middenstand, voor — ja voor wie niet?

En in de gereformeerde kerken wordt verklaard: bulg U voor den clerus, die beveelt. En in de politiek: volg de nieuwe orde, die u zegt, waarover gij wel en waarover gij niet spreken zult. In elk geval niet over het onrecht, dat U in de kerk trof.

Dat is het benauwende van deze dagen.

Wij zien al maar naar hetgeen van achter het ijzeren gordijn ons meer en meer gaat bedreigen. Want dit schuift al naar het Westen op.

Zou het niet beter zijn te zien naar ons zelf, naar wat er leeft in ons eigen doen, opdat wij, als de absolute „staat” met zijn absolute „kerk”, daar is, wij in het vuur der vervolging staande mogen blijven?

Zien naar wie wij zijn, opdat er bekeering moge komen en wij weer onzen Koning aanschouwen in al de heerlijkheid van Zijn Woord en de goede belijdenis Zijner getrouwe kerk?

Met hartelijke groeten en heilbode uw toegenegen
MARNIX.

Vader en Zoon — of: Eindhoven en
Soekarno's audiëntiegeangers.

Merkwaardig: Vrijdagavond ongeveer half tien sloot ik het artikel (IV) over de zendingsschikking der Synodocraten af en om 10 uur vond ik bij de inmiddels mij overhandigde post onderstaand artikel van ds G. Hagens (Leeuwarden); het blijkt dat eenzelfde vergelijking (vader en zoon) ons door het hoofd gespeeld heeft; we lezen van ds Hagens in K.bl. Friesland:

De Synode, die vóór enige weken te Eindhoven gehouden werd, kan misschien nog het best getypeerd worden als de Synode van het (machteloze) gebaar.

Soms komt een zoon of dochter bij vader en moeder met de mededeling: „Ik ga trouwen”. „Gebeurt niet” zegt vader in verontwaardigd verzet. En hij somt op alle (redelijke) bezwaren. Met klare en verstandige woorden toont hij aan, dat dit toch niet kan en niet moet. Hij gaat tenslotte heftig betogen.

Maar het laconieke antwoord is dan: „Vader moet zich maar niet zo druk maken. Het gaat toch door. Het moet doorgaan”.

En vader begrijpt. De opgeheven vuist valt onmachtig neer. En de vol vuur en verontwaardigde gesticulerende man leunt geslagen terug in zijn stoel.

Niet zelden wordt dan daarna een toneelstukje opgevoerd, waarin het gehele gezin meespeelt. De toebereidselen voor het trouwfeest worden met een vrolijk gezicht (althans voor zover ze buiten de deur plaats vinden) geschikt. De gelukwensen van vrienden en kennissen met een olijke tinteling in het oog aanvaard. Vader maakt een snaakse opmerking over de voortvarendheid van de jeugd en dat je als vader tegenwoordig met de wensen van je kinderen hebt rekening te houden.

Maar het feest gaat door. En de geburen en vrienden zeggen: „Wat een recht hartelijke en vrolijke bruiloft”. Het Franse spreekwoord voor deze gevallen is: faire bonne mine au mauvais jeu. D.i. een vrolijk gezicht zetten, al verlies je gelijk.

Eindhoven: de redelijke argumenten en de verstandige woorden (de woorden naar Schrift en belijdenis), de gesticulaties en de opgeheven vuist zullen er wel geweest zijn achter de gesloten deuren der commissiekamers. Of misschien ook niet.

Maar de glimlach en de olijke tinteling en de schalks aanvaarde handdrukken waren in de publieke vergadering van de Oosterkerk.

Het moet trouwens een zeer vermoedende synode geweest zijn. Want het was faire bonne mine vóór en na. Dat de heren dr F. L. Bakker en ds Vlijm in hun verbijsterende verklaring, enige maanden geleden, zo duidelijk zich uitspraken vóór de revolutie en tegen het evangelie, kon niet worden getolereerd. Het Woord des Heeren is er tenslotte ook nog. En de belijdenis. Hier moest vermaning zijn en belijdenis van schuld. Ja, dat was het vaderlijk protest en de gesticulatie.

Maar het laconieke antwoord was: Wou U het gehele zendingscorps naar de Herv. Kerk jagen?

Toen viel de vuist in onmacht. Generale zendingsschikkingen schreven al naar Indië: „Wij vertrouwen, dat u voortaan in het publiek niets meer zeggen zult over politiek”.

En de synode? „De synode betuigde haar instemming met de door deput. uitgesproken verklaring”. (Schepe) Dat de kerkeraad van Batavia openlijk had uitgesproken eenvoudig geen notitie te nemen van de synodale uitspraken van 1942-1946; de gereform. kerken (die weer

in vrijheid leefden) te erkennen; haar predikanten uit te nodigen in Indië voor te gaan;

dat was natuurlijk kerkelijke revolutie. Want die beslissingen van 1942-1946 zijn genoemd: Goddelijke waarheden; en de geschorsten: multiers in Gods Kerk over wie de Heere toorn.

Ja, dat zou het vaderlijk protest zijn en de verontwaardigde gesticulatie.

Maar het laconieke antwoord was: Moeten we dan in onenigheid scheiden? Wilt u de schande dragen dat men zegt: „Ook de Indische Kerken hebben zich vrijgemaakt naar art. 31 K.O.”?

Toen viel de vuist in onmacht.

En het synodale besluit werd: „de synode is van oordeel: dat i.e. onder de tegenwoordige omstandigheden in het kerkelijk leven in Indië het de juiste tijd is, dat tot de gewenste zelfstandigheid van het eigen kerkverband in die kerken, kan worden overgegaan” (Schepe). En het machteloze gebaar volgt:

„de synode vertrouwt, dat de in geheel zelfstandig Kerkverband optredende Geref. kerken in Indië de Drie Formulieren van Eenigheid als haar belijdenisschriften zullen blijven handhaven en haar kerkelijk leven zullen blijven inrichten naar de Geref. Kerken-ordening, gelijk ook de kerk en de classis Batavia zelve verklaard hebben” (Schepe).

Bij het lezen van deze laatste woorden ziet ge het voor uw ogen gebeuren, hoe prof. Ridderbos spijtig weer in zijn portefeuille terugschuift de exemplaren van de nieuwe belijdenisformulieren van 1942-1946, die de afgeworpen van Batavia weer hebben mee teruggebracht. Men moest ze daar niet! Toch werd het feest gevierd.

En dit alles (en nog meer) ging nog vooraf aan de hoofdmoot: het zendingsschikking. Want het grote voorstel was: de inheemse kerken die door de geref. zendingsschikking in Indië zijn vergaderd en opgebouwd, los te laten en naar toe te staan zich te verenigen met zes andere kerkgroepen om gezamenlijk te gaan vormen een verenigde Indische Kerk.

Was dit nog een voorstel?

‘t Was bekend, dat de deputaten die ter vorige synode benoemd waren om met die geref. inheemse kerken samen te spreken, niet eens door die kerken ontvangen werden. ‘t Was bekend, dat die vereniging met andere kerkgroepen op Java (onder welke b.v. de doopsgezinden) al lang aan de gang was. Ongevraagd en ongewild. En dat men daar van een afzonderlijke samenspreking tussen kerkelijk-gereformeerden v. Java en Nederland niet eens meer geduld was. En eigenlijk alle vroegere broeders als „vreemde buitenlanders” liever kwijt dan rijk was.

Hier wilde de hand omhoog. Met een getuigenis en een vermaan. En een oproep tot terugkeer.

Maar het laconieke antwoord was: „Vader moet zich maar niet zo druk maken. We trouwen toch. We zijn al getrouwd.”

Toen viel de hand opnieuw.

En Eindhoven ging spreken van een historisch moment: „De Generale synode, met blijdschap constaterend, dat in de conclusies van de samenspreking, gehouden te Batavia in Mei 1947, tot uitging is gekomen de begeerte van de kerken in Indonesië (let op dit moede woord en bedenk bovendien, dat met deze kerken niet eens bedoeld zijn de geref. inheemse kerken, maar de gezamenlijke kerken v. Indië, doopsgezinde incluis. G.H.) om haar zendingsschikking zelfstandig te behartigen;

verklaart zich volgaarne bereid, haar hierin alle nodige gewenste hulp en medewerking in gehoorzaamheid aan Christus en uit liefde tot de broeders te verlenen” (Schepe).

Eindhoven: de synode van het (machteloze) gebaar. Onmachtig tot profetisch getuigen. Zoals we verwachtten moesten.

Toen Naomi en Elimelech wegtrokken uit Bethlehem, hebben hun gelovige stadgenoten gezegd: „Dit is zonde. Hier, in dit land, waar de God des Verbonds met ons wonen wil, hier zullen we goed en kwaad uit des Heeren hand moeten ontvangen. De Heere zal u in den vreemde tegenkomen”.

Toen Naomi later weerkeerde, geslagen en gebogen, hebben deze gelovige burgers van Bethlehem niet gelachen, in leedvermaak. Maar ze hebben wel gezegd: „De Heere is waarachtig. Hij houdt zijn Woord. Ook in Zijn oordelen”.

Alleen maar, Naomi heeft haar onmacht en gebrokenheid gezien als straf van God. En het recht des Heeren erkend, in het woord: „vol toog ik heen, maar ledig heeft mij de Heere doen wederkeren”.

Maar in Eindhoven besloot men met het woord: Wij zijn van God weer zeer gezegend. Toen zong men Psalm 150.

Een duidelijke situatietekening, waartegen het de „onmondige” schare voor den mal houdende geschrift van ds Toornvliet (coöperator-chef van ds J. Dijk, ds H. v. d. Elskamp, dr G. M. den Hartogh, dr N. J. Hommes, ds A. M. Lindeboom, dr H. N. Ridderbos, ds D. Scheele, dr R. Valkema, ds H. Volten) in „De Strijdende Kerk” droevig afsteekt, o Scheele... K. S.

De stem van Toornvliet slaat weer eens door.

Er zijn nu eenmaal daar in Indië dingen gebeurd, die geen mensch kan ontkennen, en die voor een synode van Ridderbos en Nauta's, althans zoolang ze zich nog hun bidbrief van 1944 herinneren (den bidbrief voor de bekeering van den revolutionairen K. S.) zielloosdoovend zijn, meer dan Da Costa 't zou vermogen uit te drukken. Maar Ridderbos-Nauta zijn dat reclamestukje-bidbriefje al lang vergeten natuurlijk, en komen maar met één bedoeling ter synode: situatie-beheersching. Dat is zoo hun opvatting van kerk-regering en sleutelmacht. Nu is Ridderbos een meester in het vinden van rustgevend formules; en dus in 't wekken van psychische gevoelens van ontspanning, en velen identificeren dit met zegen.